

บทที่ 5

สรุปและข้อ เสนอแนะ

สรุป

การที่ประเทศไทยมีการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ ปริมาณการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ความต้องการระดม เงินทุนทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศมีมากขึ้น รวมทั้งมาตรการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินของทางการ ซึ่งช่วยให้การค้าเงินงานทางด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ในฐานะตัวแทนรับอนุญาตในการประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับ เงินตราต่างประเทศ จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจการค้า เงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินเพิ่มขึ้นด้วย

จากมูล เหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความ เห็นว่าการศึกษาการตรวจสอบธุรกิจ การค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาด เงินของธนาคารพาณิชย์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในขณะนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารพาณิชย์ในการประกอบธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ ต่อ ธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลและตรวจสอบ และต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการ ตรวจสอบและแสดงความ เห็นต่องบการเงินของธนาคารพาณิชย์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาดังกล่าวนี เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจการค้า เงินตราต่างประเทศและการดำเนินธุรกรรมในตลาด เงินของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ประกาศของทางการที่เกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เพื่อศึกษาระบบการควบคุมภายใน รวมทั้ง กฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง ที่ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติ เพื่อศึกษาวิธีการตรวจสอบที่ใช้ในปัจจุบันและที่ได้พัฒนาขึ้น โดยสถาบันการตรวจสอบในต่าง ประเทศ และเพื่อให้ข้อ เสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบต่อไป

เนื่องจากการศึกษาการตรวจสอบดังกล่าว เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับผู้ตรวจสอบ ผู้เขียนจึงได้รวบรวมความรู้พื้นฐานใน เรื่องธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินไว้อย่างละเอียด กล่าวคือ ในบทที่ 2 เป็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายและลักษณะ

ของตลาดเงินตราต่างประเทศและตลาดเงิน วิธีการเสนออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การกำหนดอัตราเสนอซื้อและอัตราเสนอขาย การคำนวณอัตราแลกเปลี่ยนข้ามสกุล ลักษณะและวิธีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศทันที ล่วงหน้า และโดยวิธี swap รวมทั้งปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย ในบทที่ 3 เป็นเรื่องวิธปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในประเทศไทย ประเภทของอัตราแลกเปลี่ยน การจัดการเงินสดหมุนเวียน การจัดโครงสร้างองค์กร หน้าที่งาน ความรับผิดชอบ ระบบการควบคุมภายใน และการบัญชีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการควบคุมด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศ และการควบคุมด้านการค้าเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ตลอดจนในภาคผนวกซึ่งประกอบด้วยภาคผนวก ก ว่าด้วยเรื่องการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยทุนรักษาระดับฯ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว โดยอิงค่าเงินบาทกับกลุ่มของสกุลเงินตราต่างประเทศ (Basket of Currencies) ไว้ ภาคผนวก ข เป็นเรื่องเครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่ที่ธนาคารพาณิชย์ให้บริการแก่ลูกค้า ภาคผนวก ค เป็นเรื่องการเปรียบเทียบการโอนเงินทางโทรพิมพ์ และการโอนเงินทางสวิตช์ และภาคผนวก ง เป็นระเบียบ ประกาศ และคำชี้แจงต่าง ๆ ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนเงินตรา รวมถึงสรุปการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

เมื่อได้วางพื้นฐานความรู้ และวิธปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์แล้ว ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องการตรวจสอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ไว้ในบทที่ 4 ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวทางการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์โดยทางการของต่างประเทศ เช่น FDIC และ OCC เป็นต้น ศึกษาแนวทางจากรายงานการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการกำหนดวิธปฏิบัติในการตรวจสอบระหว่างประเทศ ของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ ศึกษาจากแนวทางการตรวจสอบของสำนักงานตรวจสอบภายในของธนาคารพาณิชย์โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของธนาคาร ศึกษาแนวทางการตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยโดยการสัมภาษณ์ผู้ตรวจสอบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาโดยการสอบถาม เข้าสังเกตการณ์ และประสบการณ์ของผู้เขียนในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ หัวเรื่องที่สำคัญ ๆ ในบทนี้ประกอบด้วย หัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญและข้อพิจารณาในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์
2. วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบด้านธุรกิจการค้าเงินและธุรกรรมในตลาดเงิน

3. การตรวจสอบ

3.1 การเตรียมการก่อนการตรวจสอบ ถือเป็น การเตรียมการ ซึ่งแยกได้เป็น

- การเตรียมตัวของผู้ตรวจสอบ
- การรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การประเมินผลการควบคุมภายใน

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์

- ความเสี่ยงของบริการต่าง ๆ
- ความเสี่ยงของการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในของธนาคารพาณิชย์

การประเมินผลการควบคุมภายในด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและ

ธุรกรรมในตลาดเงิน

3.3 การตรวจสอบความถูกต้องของรายการบัญชี

เทคนิคการตรวจสอบโดยทั่วไปประกอบด้วย

- การตรวจสอบ เอกสารหลักฐานประกอบรายการทางบัญชี
- การสอบถามและการยืนยันยอด
- การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการตรวจสอบความถูกต้องของรายการบัญชีที่เกิดขึ้นระหว่างปี

แบ่งตามประเภทของกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การตรวจสอบรายการค้าเงินตราต่างประเทศ
- การตรวจสอบการกระทบยอดเงินฝากธนาคารในต่างประเทศ
- การตรวจสอบการกู้ยืม/การลงทุนระยะสั้นที่เป็นเงินตราต่างประเทศ
- การตรวจสอบรายการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า
- การตรวจสอบการคำนวณกำไรขาดทุนจากการค้าเงินตราต่างประเทศ

แนวทางการตรวจสอบความถูกต้องของยอดคงเหลือแบ่งตามประเภทบัญชี

ดังต่อไปนี้

ก. เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ (รวมถึงเงินลงทุนหรือเงินให้กู้ยืม
แก่ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

ข. รายการสิทธิ (Options) และข้อผูกพันในการซื้อขายเงินตรา
ต่างประเทศ

ค. กำไรและขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ง. หมายเหตุประกอบงบการเงิน

4. การรายงาน

4.1 การรายงานทั่วไป

4.2 การรายงานกรณีพิเศษ

จากการศึกษาการตรวจสอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์นั้น มีข้อสรุปจากการศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ด้านการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากทางการได้มีมาตรการการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน จึงทำให้มีการขยายตัวในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ อันจะมีผลกระทบต่อการทำงานในด้านต่อไปนี้

- มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านธุรกิจต่างประเทศ
- มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรภายในฝ่ายงานบริหารเงินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน
- มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศและการดำเนินธุรกรรมในตลาดเงิน เช่นระบบการซื้อขายทางรอยเตอร์ (Reuter dealing system) เป็นต้น เพื่อช่วยให้การติดต่อซื้อขายทำได้โดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น
- มีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ เพื่อนำมาให้บริการแก่ลูกค้า อันจะมีผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีเรื่องให้ผู้ตรวจสอบต้องพิจารณา คือ ความเพียงพอของสำรองเพื่อความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น และรายได้ค่าธรรมเนียมของธนาคารพาณิชย์ซึ่งจะมีสาระสำคัญต่อผลการดำเนินงานของธนาคารมากขึ้น
- มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ช่วยประมวลผลและจัดทำรายงานฐานะเงินตราต่างประเทศ จัดทำรายงานกระแสเงินสด ช่วยในการคำนวณกำไรขาดทุนจากการปริวรรต รายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน และช่วยในการพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคารในต่างประเทศ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลกระทบบ้างกล่าวผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในที่รับผิดชอบในด้านการบริหารเงินโดยตรง เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินโดยเฉพาะ และหน่วยงานตรวจสอบภายในดังกล่าวควรจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างองค์กรภายในฝ่ายงานบริหารเงิน และกำหนดขอบเขต

อำนาจหน้าที่ในการค้าเงิน รวมทั้งควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทางด้านดังกล่าวไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายในของธนาคาร เองและผู้ตรวจสอบอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านการกำกับดูแล และตรวจสอบโดยทางการ ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล และตรวจสอบธนาคารพาณิชย์โดยตรง ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องนโยบายการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน อันจะมีผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ดังต่อไปนี้

- มีการยกเลิกแบบรายงานในด้านการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินจากแบบ เดิม (แบบ ล.ป.) ซึ่งยุ่งยาก และกำหนดแบบฟอร์มใหม่ (แบบ ธ.ค.) ที่ง่ายขึ้นแทน โดยใช้หลักฐานประกอบน้อยลง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของทางการในการติดตามความเคลื่อนไหวและการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับ เงินตราต่างประเทศ

- นโยบายในด้านการกำกับดูแลและตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะด้านการกำหนดขอบเขตในการตรวจสอบจำเป็นต้องเน้นการประเมิน การสอบทาน การปฏิบัติงาน และการรายงานของผู้ตรวจสอบภายในมากขึ้น รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องของธนาคารพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

การกำหนดขอบเขตในการตรวจสอบของผู้ตรวจการธนาคารแห่งประเทศไทย ควรเน้นการประเมิน การสอบทาน การปฏิบัติงาน และการรายงานของผู้ตรวจสอบภายในมากยิ่งขึ้น รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้

3. ด้านบทบาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการตรวจสอบด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงิน ในปัจจุบันผู้สอบบัญชีจะ เน้นการยืนยันยอดในบัญชีเงินฝากธนาคารในต่างประเทศกับบุคคลภายนอกซึ่งประกอบด้วยธนาคารหรือสถาบันการเงินในต่างประเทศนั้น ๆ แต่เนื่องจากปริมาณของรายการค้าของธนาคารมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และเป็นรายการที่มีจำนวนเงินสูง กล่าวคือ มีสาระสำคัญมากขึ้น เมื่อเทียบกับยอดคงเหลือในบัญชี จึงอาจมีสาระสำคัญต่อการแสดงความเห็นในงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจึงจำเป็นต้องขยายขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบดังกล่าว โดยให้ความสำคัญต่อการประเมินระบบการควบคุมภายใน และการตรวจสอบการปฏิบัติตามระบบของธนาคารพาณิชย์มากยิ่งขึ้นในด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงิน

4. ด้านบทบาทของผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ไทย ปัจจุบันผู้บริหารระดับสูงยังมิได้ให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบยังไม่เด่นชัด รวมทั้งมีการแทรกแซงหน้าที่ในการค้าเงินอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ จะต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสอบ การกำหนดนโยบายด้านการค้าเงิน และการควบคุมด้านการแลกเปลี่ยนเงินให้มากขึ้น เนื่องจากมาตรการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน มีส่วนช่วยส่งเสริมการหารายได้ของธนาคารเพิ่มขึ้น

5. ด้านการบัญชีและการรายงาน เนื่องจากปัจจุบันข้อกำหนดหรือมาตรฐานทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการค้าเงินตราต่างประเทศ และการคำนวณกำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยน เช่น ร่างแถลงการณ์มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 13 เรื่องการบัญชีสำหรับการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศนั้นค่อนข้างจะยุ่งยากซับซ้อนพอสมควรในทางปฏิบัติ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ยังมิได้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวอย่างถูกต้อง ยังคงใช้วิธีการที่เคยถือปฏิบัติมาในอดีต เช่น การใช้อัตรากลางระหว่างอัตราซื้อและอัตราขาย ณ วันสิ้นงวดในการตีราคามูลค่าของสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เพื่อคำนวณกำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยน เป็นต้น ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าเงินตราต่างประเทศก็ได้มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลทางบัญชี ซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวสามารถนำมาช่วยในการตีราคามูลค่าของสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เพื่อคำนวณกำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนของธนาคารได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และช่วยลดความยุ่งยากในการคำนวณกำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีได้ ดังนั้น

ธนาคารจึงควรถือปฏิบัติตามมาตรฐานทางการบัญชีดังกล่าว และควรเปิดเผยนโยบายการบัญชีที่ธนาคารถือปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน

6. ด้านความไม่สอดคล้องในการจัดเก็บภาษี กล่าวคือ รายการกำไรจากการซื้อขายโดยวิธี Swap ควรจะถือเป็นรายได้จากดอกเบี้ย แต่กรมสรรพากรถือเป็นกำไรจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ทำให้ธนาคารพาณิชย์บันทึกกำไรขาดทุนจากการซื้อขายดังกล่าวเป็นกำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยน จึงเป็นภาระให้ธนาคารพาณิชย์ต้องเสียภาษีการค้าในอัตราร้อยละ 16.5 แทนที่จะเสียภาษีการค้าในอัตราร้อยละ 3.3

ข้อเสนอแนะ

กรมสรรพากรควรพิจารณาปรับการบันทึกกำไรจากการซื้อขายโดยวิธี Swap เป็นรายได้จากดอกเบี้ย ทั้งนี้เพราะวิธีการกำหนดอัตราซื้อขายโดยวิธี Swap ดังกล่าวคำนวณจากผลต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างสกุลเงิน 2 สกุล และจะเป็นประโยชน์ทางภาษีต่อธนาคารพาณิชย์ในการเสียภาษีการค้า อันจะช่วยส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์มีการทำรายการค้าประเภทนี้มากขึ้นด้วย